

SULEQATIGIISITSISUT
SAMARBEJDSPARTIET

EM 2018/203

Tillie Martinussen

Uunga siunnersuut: Ilinniartitaanernut Inuussutissarsiutinullu siunnersuisarneq pillugu Inatsisartut inatsisaannik allanngineq pillugu Inatsisartut inatsisissaattut siunnersuut nr. xx, xx. xxx 2018-imeersoq (Ilinniagaqartunik tarnikkut isumaginnikkullu siunnersuisarneq pillugu ilassut, ilitsersuisarnerup ilaatut, aamma Siunnersuisarnermut Siunnersuisoqatigiit katitsigaanerat pillugu allannguit, aamma kalaallisuuani iluarsisutit § 11, imm. 2, § 12, stk. 1, § 12, imm. 2, oqaaseqatigiit aappaat, aamma § 25 inatsisip kalaallisut oqaaseqaataani.)

(Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Nunanullu Allanut Naalackersuisoq)

Suliniut nuannaajallannarluinnartoq matumani saqqummiunneqarpoq imatut paasillugu, inatsit naleqqussarneqarpoq piviusunut. Tamanna pillugu Naalackersuisut nersualaarussuppakka.

Peqatigitilluguli erseqqissaassutigissuagut suliasat imaannaanngitsut arlallit naapissimasagut ilinniartunik siunnersuisarnermut tunngasut aamma ilinniartunut taamatullu inuutissarsiutitaarniarlutik qinnuteqarsimasunut: Ullumikkut imaappoq peqqinnissaqarfik ilungersuavoq. Qanittukut paasivarput, ilungersuanerat oqiliallattussaangikkallartoq. Qulakkeerneqarsinnaanerluni peqqinnissaqarfiup avataani nappaatit suunerinik paasiniaasoqarsinnaalerluni taamaattoqalerpat immaqa ilinniartut annaanneqarsinnaalissagualarput naggataatigullu inuit inuunri. Paasilluarsinnaavarput misissuisoqartillugu nappaatillu suunerinik paasiniaasoqartillugu eqqortunik piginnaaneqartarnissaq qularnaarsimasariaqarmat, tikkualaaginnarparpulli tarnip pissusaanut immikkut ilisimasallit allallu tassani immikkoortortami sulisut allanut oqartussaaffinnut innersuusisarsinnaanissaat imaluunniit ikiuuttassasut misissuinerni imaluunniit nappaatit suunerinik paasiniaanerni.

Aamma erseqqissaassutigissuarput ukiuni makkunani kommunit sipaarmata. Sipaarput ingerlatatik immikkoortullu suliasaqarfitik tamaasa isumagiullugit tassunga ilanngullugu sualummik inunnik isumaginineq.

Kisianni suliasat kisimiillutik isumagisinnaangilaq aamma ilitsersuinissamut misissuinissamullu tunngasut, soorlu MISI-mi sulisut ilungersuasorujussuupput.

SULEQATIGIISITSISUT
PIGINNAASAAT

Inuiaqatigiinni tarnip pissusaanik ilinniarsimasut, talepædagogit hørrepædagogit assigisaasalu pisariaqaartippavut, taamaattumik taakku suliaqarfiit piginnarnissaat uagutsinnut pingaaruteqarlutik.

Nunani tamalaani naallagaaffeqatigiinnilu pikkorissarnerit ineriartooqinnissamut sakkutut atorneqarsinnaapput, soorlu aamma sulisoqaannarsinnaanissamut suliaqarfinnut immikkut ilinniarluarfiusimasunik pisariaqartitatsinnut atorneqarsinnaassasut.

Kommunini sulisut ulloq suliffiat malinnaavigineqaannarsinnaavoq assersuullugillu Namminersorluti Oqartussanik sulisunut, tassanilu assigiinngissusaat ersarippoq. Inuiaqatigiittut pisariaqartitatta, innuttaasunik sullissinermi, nalunaajaanerni, siunnersuinerni ilitsersuinernilu kissaatigisatsinni assigiinnginneq suliaqarfinnut assigiinngitsunut ersarissitsivoq.

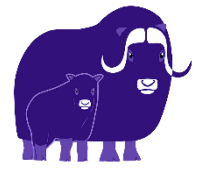
Nunatsinni najugaqalersimasup imaluunniit najugaqaareersut nunaqqatilluunniit avalassimasut angerlarteqqinnissaanut suliffeqarfinni suliffigiuminartuni ineriartorfiusunilu iliuuseqarnissaq tikisitanik sulisoqalernermit akikinnerujussuuvoq.

Naatsumik oqaatigalugu: kikkunnut tamanut suliffigisaq nuanneraangat, tamanullu nuannersuulluni, taava systemimik ingerlalluernerujussuarmik peqartoqassaaq.

Pikkorissarnernut ilinniaqqinnernullu imaluunniit suliffiit inuttalersorneqarnerannut sipaarniuteqartoqarpat, Namminersorlutik Oqartussaniippata kommuniniippataluunniit spiaarniuteqarneq uggornartuuvoq naggataatigullu akisunerussalluni.

Eqqaanngitsoorusunngilarput aamma anguniagassaatillugulu immikkoortortaqrarfiit suleqatigiiffiillu kommunit killeqarfii uniffiginagit isumaliutigaanni. Taamaallunimi paasisutissanik paarlaaqatigiinneq nunaqarfinnut isorliunerusunullu ingerlanneqarsinnaavoq, soorlu aamma immikkoortortaqrarfiit "nukittunerusut" atortutik ilisimasatillugu immikkoortortanut sulinermik artornannginnerusumik ingerlatsiviusunut ingerlateqqissinnaagaat kommunit killeqarfii pitarlugit.

Erseqqissaassutigissuarput kommunit suleqatigisariaqaratsigit aamma systemi piffissap ingerlanerani allangortikkiartuaartariaqarparput nutaanik naapertuuppallaanngitsunik takkuttoqaqqunagu paarlattuanilli inatsisip matuma nutarternerrata siunertaa piviusunngortittariaqarparput; tassalu systemimik eqaannerusumik pilersitsinissaq ilinniartut aamma inuutissarsiutitaarusuttut iluaqutissaannik. Nakkutigitigu naapertuutinnngitsumik suliassat taakku sipaarfigineqarnersut iliuuseqarasuartarnerlu nukittorsarlugu, siunissami Majoriami immikkoortortanut qinnuteqartartut ikinneruleqqullugit taamatullu aamma

SULEQATIGIISITSUT
SAMARBEJDSPARTIET

siusinaarnerujussuulluta ilungersunartut takusinnaalertariaqarpagut.

Aamma kommunit kiisalu immikkoortut sulianik ingerlatsisut qanimut oqaloqatiginissaasa pingaaruteqarnerat naapertuuttariaqarmat oqaatigissavarput. Pingaaruteqarpoq naalackersuisoqarfiup, nuna tamakkerlugu ilinniartunik taamatullu inuutissarsiutitaarniartunik ilungersuutigineqartut suliniutillu pillugit oqaloqatigisarnissaat kiisalu pineqartunik nalilersuisarnissaq pisariaqartitsinerlu naapertorlugu allannguisarnissaq.

Aamma oqaatigerusupparput upalungaarsimanissamut tunngatillugu nuna tamakkerlugu ilinniartunik inuutissarsiutitaarniartunullu siunnersuisarfinni piviusunngortinneqartussanik nuna tamakkerlugu pilersaarutunik sanasoqarnissaa pisariaqartinneqarmat. Piffissami massakkorluinnaq inuuvugut suli amerlavallaat imminut toquttarnerat takussaasoq aamma kingullermik tallimanngorpat ilinniartut akornanni imminut toquttoqarpoq. Ilinniartitsisunut, tarnip pissusaanut immikkut ilisimasalinnut siunnersuisartunut, ilinniartunut allanut aamma ilinniartinniittunut allanut tamanut taamatut pisoqartarnera sunniuteqartarpoq.

Iluaqutaassaqqooqaaq tamakku pisartut sakkortuut pillugit nuna tamakkerlugu atorneqarsinnaasunik sanasoqartuuppat soorlu aallaasersortoqarsimatillugu imaluunniit allatigut persuttaasoqarsimatillugu, persuttaanissamut qunusaarisoqarsimatillugu imaluunniit tassanngaannartumik toqusoqartillugu atorneqarsinnaasunik. Iluaqutaassagaluqaaq ilinniartitsisut siunnersuisartulluunniit quppersakkamik peqartuugunik sulisarlutillu tassani innersuussutigineqartut naapertorugit. Suliniutit pisariusorsuusariaqanngillat.

Assersuutigalugu atuartut inersuarmi katersuuttarput, atuartut ulorianartorsiortut ilitsersuisunik naapitaqarnissaminnut periarfissaqarpoq kisimiillutik oqaloqateqarnissaminnut, iliseqataanissaq pillugu freertoqartarpoq imaluunniit atuartut ilitsersorneqarsinnaapput oqaloqatigiittaqqullugit imaluunniit quarsaarnertik ulaperulunnertilluunniit eqqartorsinnaavaat peqatigiillutillu ikorfartoqatigiillutik. Pivara ilitsersuisutut atuartitsisutullu kiisalu allanut inersimasunut sulisunullu iluassagaluqaaq atortussanik iluaqteqarsinnaasuugaanni sakkortuumik pisoqarsimatillugu.

Isorisarput tassatuaavoq bloktilskuddit ikilineqarnerat kommunit angusassanut isumaqatigiisummik naammassinnissimanninnerat pissutigiinnarlugu. Paarlattuanik isumaqarpugut angusassat anguneqarsimanngippat imaattariaqartoq Namminersorlutik Oqartussat aqutsinermik tiguisassasut siunertanullu aningaasaliissutigineqartut atorlugit ingerlatsillutik. Tamanna pisinnaavoq inunnik

SULEQATIGIISITSISUT
SAMARBEJDSPARTIET

isumaginninnermut malittarisassanut tunngatillugu inatsimmi atortussaajunnaarallartitsinnermik immikkoortumut killilimmik atortussanngortitsinikkut.,

Taava ajornartorsiutit unitsiinnarneqartassanngillat aamma missingersuutit atuisunut erloqinartumik millisinneqartassanngillat paarlattuanilli ajornartorsiutit suliarineqartassapput taava aamma kommunit namminersorlutillu oqartussat suleqatigiittariaqarput atuisut iluaqusersorumallugit.

Ajunngitsutulli isigaarput oqaaseqaatini kommunit namminersorlutillu oqartussat suliassanik akunnerminni agguuassisimanerat erseqqissarneqarpoq aamma innersuunneqarpoq taassumap oqartussaaaffinnut attuumassuteqartunut tamanut nassiusuunneqarnissaa ajornannginnerpaamik atortussanngortinneqarsinnaaqqullugu.

Aamma Naalackersuisut apererusuppagut piffissaq pisariaqartitsiffiunerusup naapinnissaa qanoq piareersarfigisimaneraat, Majoriaiq ilinnialersussanik atorneqalernikummat taamaattumik oqaloqateqarluni misissuisarnerit ingerlatsisarnerillu amerlingaatsiarnissaat naatsorsuutigaarput, tassunga ilanngullugit misissuisarnerit. Tamanna eqqarsaatigineqarsimanerluni taamaasimappat qanormita?

Naggataatigut inassutigissuarput ilitsersuusiortoqassasoq qanoq eqimattat ataatsimoorlutik katsorsarneqarsinnaanersut imaluunniit pisariaqartitsisunut eqimattanut katsorsaaneq qanoq aallartinneqarsinnaanersoq, ilinniartorpassuaqarmat inuutissarsiutitaarusuttoqarlunilu, atuarfinni ataatsimoortunik aamma sumiiffinni naleqquttuni. Ataasiakkaanik oqaloqateqarnissamut aallarnisaatitut atorneqarsinnaavoq aamma ikorfartuisartunik ikinngutinillu pilersitsisinnaavoq piviusunngortitsinissamut ikorfartueqataasinnaasunik aamma nukittunerulersitseqataasussanik suliffittaarsinnaanissamut imaluunniit ilinniakkamik naamassinninnissamut, naak ersutat imaannaanngikkaluartut.

Naalackersuisut aamma innersuukkussuppagut qissimeqqullugit PTSD-tunik NPTSD-tunillu katsorsaasarneq aamma nunarsuup sinnerani taakku ilisimatusarfigineqarneri, aallarnisaatitut inuit ataasiakkaat katsorsartinnerminni pitsaanerpaamik angusaqartinniarnissaannut.

Århus Universitetip aamma tamanna ilisimatusarfigingaatsiarnikuuaa aamma 2010-mi 2011-imilu ataatsimeersuarnermi paasineqarpoq taamatut katsorsariaaseqarneq iluaqutaalluortoq inuit immikkut sakkortuumik aqquusaagaqarsimasut eqqarsaatigalugit.

**SULEQATIGIISITSISUT
SAMARBEJDSPARTIET**

Aamma tikkuarusupparput akiuussinnaanermut ilisimatusarneq aamma peroriartornermi akiuussinnaaneq naak artornartunik atugaqaraluarluni Danmarkimi nunarsuullu sinnerani allani ingerlanneqarmat.

Torersumik pinissarput pillugu naggataatigut iliuseqarasuartarnerit nukittorsarnissaat nukittorsallaqqarput siunissami ilungersunartut assigusut ikinnerusinnaaqqullugit aamma innuttaasut peqqinnerusut nukittunerillu pigineqalersinnaaqqullugit.

Qamani nukik pigereerparput.

Taamatut oqaaseqarluta inatsisissatut saqqummiunneqartoq ilalernartipparput aamma innersuupparput ataatsimiititaliami susassaqartumi suliareqqinneqarnissaa siullermeerneqarnerani saqqummiunneqartut siunnersuutit, apeqqutit oqaaseqaatillu suliarineqarnissaat siunertalugu.